

Buitenmensen op strand en duin

Het zoeken naar eetbare planten in de duinen is van alle tijden en het verzamelen van bramen gebeurt nog steeds. Ik kon helaas geen oude foto van het bramen zoeken vinden, maar een schilderij van Roeland Koning bracht uitkomst als illustratie bij het verhaal. Door Frans Beekman

Figuur 1. 'Terug van het bramenzoeken' (ca. 1925), uit: Roeland Koning. Een beeld van zijn werk in 15 reproducties met een inleiding van Herman Hana. Libellenserie nr. 55, Bosch & Keuning te Baarn (1934).

De bramenzoekers

De mensen uit de dichtbevolkte vissersdorpen langs de Hollandse kust gebruikten de omgeving in de duinen intensief. Dichtbij het dorp lagen hun aardappel-akkertjes en de weilandjes voor geit, ezel, paard of koe. Duindoorn en kruidwilg werden verzameld om te stoken. Verderop haalde men helm voor dakbedekking en voor het maken van touw of matten. Zandhaver was voer voor de varkens. Ook ruigte voor de stal werd bijeen geharkt en in bundels naar het dorp gedragen. Netten lagen in de duinvalleien te drogen en werden er hersteld of geboet. Losliggend hout in de bosjes werd gesprokkeld.

De menselijke invloed op de duingraslanden rond de zeedorpen leidde tot bloemrijke en soortenrijke vegetaties. Kenmerkend voor dergelijke duingraslanden is de Blauwe bremraap, parasiterend op duizendblad. Ook groeien er silene-soorten. De plantensocioloog en duinkenner Henk Doing (1927-1996) bedacht hiervoor in 1964 de term zeedorpenlandschap (Ks). Direct achter de zeereep onderscheidde hij het dauwbraamlandschap (R) getypeerd door *Rubus caesius*. Deze vegetatie was natuurlijker dan het zeedorpenlandschap, dat sterk werd belopen en verrijkt, en hier en daar ook stooft.

De bramentijd was (en is) van half augustus tot half september. Jong en oud trok er dan op uit om de 'blauwe knoppen' of dauwbraam zoeken. In Scheveningen heette dat 'om braem gaen' of 'braeme zooke'. Het gewoonte-recht botste wel eens met het eigendomsrecht. Ook ik heb met kloppend hart onder de struiken gelegen toen de bewaker of koddebeier van de koninklijke villa De Ruigenhoek ten noorden van Scheveningen zijn ronde deed. In geëmailleerde emmers en spanen sloffen werden vele kilo's bramen naar huis gebracht. Met een bodem water werden de bramen gekookt en door een doek gewrongen of gezeefd. Het bramensap werd in schone melkflessen, afgesloten met een stuk papier en elastiek, in de kelder bewaard. Er waren mensen met wel vijftig of meer flessen. Op zon- en feestdagen werd het rode sap opgewarmd met suiker en een beetje maïzena. Over de griesmeel- of custardpudding uit een vorm was het een traktatie vol vitamines. Nog loopt me het water in de mond als ik daar aan denk.

Een foto van de bramenzoekers werd niet gevonden. Wel was er een zwart-wit reproductie van een schilderij van Roeland Koning (1898-1962). Bij uitzondering is de illustratie uit Egmond aan Zee (fig. 1).